

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

HOÀNG QUANG HÀM

**HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH
NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

HOÀNG QUANG HÀM

**HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH
NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Kế toán

Mã số : 62.34.03.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: 1. PGS, TS. TRẦN THỊ HỒNG MAI
2. TS. CAO TẤN KHỔNG

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan bản luận án là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và có nguồn gốc rõ ràng.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Hoàng Quang Hàm

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bì	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Danh mục các bảng, hình	
MỞ ĐẦU	1
TỔNG QUAN VỀ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	6
Chương 1: NHỮNG LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC	16
1.1. TỔNG QUAN VỀ DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	16
1.1.1. Bản chất của ngân sách nhà nước	16
1.1.2. Mối quan hệ giữa ngân sách nhà nước với các quỹ tài chính nhà nước ngoài ngân sách và các đối tượng thụ hưởng ngân sách nhà nước	18
1.1.3. Những lý luận cơ bản về dự toán ngân sách nhà nước và lập dự toán ngân sách nhà nước	21
1.2. TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC	32
1.2.1. Khái quát về kiểm toán nhà nước và vai trò của kiểm toán nhà nước đối với dự toán ngân sách nhà nước	32
1.2.2. Những đặc trưng cơ bản của dự toán ngân sách nhà nước ảnh hưởng đến tổ chức kiểm toán của Kiểm toán Nhà nước	44
1.2.3. Những vấn đề lý luận cơ bản về kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước của kiểm toán nhà nước	47
1.2.4. Nội dung tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước của Kiểm toán Nhà nước	52
Kết luận Chương 1	74
Chương 2: THỰC TRẠNG TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM VÀ KINH NGHIỆM CỦA MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI	75
2.1. KHÁI QUÁT VỀ KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM	75
2.1.1. Chức năng, nhiệm vụ và tổ chức, cán bộ của Kiểm toán Nhà nước	75
2.1.2. Nguyên tắc và cơ chế hoạt động kiểm toán	82
2.1.3. Tổ chức công tác kiểm toán	85
2.1.4. Vai trò của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam với dự toán ngân sách nhà nước	88

2.2. ĐẶC ĐIỂM DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC VIỆT NAM ẢNH HƯỞNG TỚI TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC.....	90
2.2.1. Dự toán ngân sách nhà nước Việt Nam xây dựng dựa trên yêu cầu về phát triển kinh tế - xã hội của đất nước	90
2.2.2. Dự toán ngân sách nhà nước Việt Nam được xây dựng dựa trên những nhiệm vụ cụ thể của các bộ, ngành và các địa phương	91
2.2.3. Dự toán ngân sách nhà nước Việt Nam được xây dựng dựa trên chính sách, chế độ do Nhà nước quy định trong lĩnh vực tài chính ngân sách	91
2.2.4. Dự toán ngân sách nhà nước Việt Nam do Chính phủ tổ chức soạn lập, liên quan đến nhiều cơ quan, đơn vị và là văn bản pháp lý có tính chuyên môn cao đồng thời hoàn thành khi được Quốc hội quyết định	92
2.2.5. Dự toán ngân sách nhà nước Việt Nam là dự toán ngân sách của toàn bộ quốc gia bao gồm ngân sách trung ương và ngân sách địa phương.....	94
2.3. THỰC TRẠNG TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	96
2.3.1. Khái quát kết quả tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước	96
2.3.2. Thực trạng tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước	101
2.3.3. Đánh giá thực trạng tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam	113
2.4. KINH NGHIỆM TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI.....	121
2.4.1. Tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách của Kiểm toán Nhà nước Hungary	121
2.4.2. Tổ chức kiểm toán dự toán dự toán ngân sách nhà nước của Kiểm toán Nhà nước Cộng hoà Liên bang Đức.....	123
2.4.3. Những bài học kinh nghiệm đối với Kiểm toán Nhà nước Việt Nam	125
Kết luận Chương 2.....	128
Chương 3: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	129
3.1. ĐỊNH HƯỚNG HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	129
3.1.1. Quan điểm đổi mới công tác lập, thẩm định và quyết định dự toán ngân sách nhà nước của Việt Nam	129

3.1.2. Định hướng phát triển của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam thời gian tới	132
3.1.3. Nguyên tắc, yêu cầu hoàn thiện tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam	134
3.1.4. Định hướng hoàn thiện tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam	135
3.2. NỘI DUNG VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC CỦA KIỂM TOÁN NHÀ NƯỚC VIỆT NAM.....	141
3.2.1. Hoàn thiện cơ sở pháp lý để tổ chức kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước	141
3.2.2. Hoàn thiện tổ chức bộ máy, nhân sự để kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước	146
3.2.3. Hoàn thiện tổ chức thực hiện kiểm toán theo qui trình kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước	151
3.2.4. Hoàn thiện tổ chức kiểm soát chất lượng kiểm toán dự toán ngân sách nhà nước	165
3.2.5. Nâng cao chất lượng kiểm toán quyết toán ngân sách nhà nước để cung cấp thông tin cho việc đánh giá dự toán ngân sách nhà nước	169
3.2.6. Nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ, đạo đức nghề nghiệp cho kiểm toán viên	170
3.3. ĐIỀU KIỆN ĐỂ THỰC HIỆN CÁC GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN TỔ CHỨC KIỂM TOÁN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	171
3.3.1. Về phía Nhà nước	171
3.3.2. Về phía Kiểm toán Nhà nước	174
Kết luận Chương 3.....	177
KẾT LUẬN.....	178

DANH MỤC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

PHỤ LỤC

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT TRONG LUẬN ÁN

HĐND	Hội đồng nhân dân
INTOSAI	Tổ chức quốc tế các cơ quan kiểm toán tối cao
KTNN	Kiểm toán Nhà nước
KTV	Kiểm toán viên
NCKH	Nghiên cứu khoa học
NSĐP	Ngân sách địa phương
NSNN	Ngân sách Nhà nước
NSTW	Ngân sách Trung ương
UBND	Ủy ban nhân dân
XDCB	Xây dựng cơ bản

DANH MỤC CÁC BẢNG, HÌNH TRONG LUẬN ÁN

<u>Số hiệu</u>	<u>Nội dung</u>	<u>Trang</u>
<i>Bảng 1.1:</i>	Nhiệm vụ kiểm soát chất lượng kiểm toán theo các cấp độ kiểm soát	73
<i>Bảng 3.1:</i>	Phân công nhiệm vụ để tổ chức thực hiện nhiệm vụ kiểm toán dự toán NSNN	148
<i>Hình 2.1:</i>	Sơ đồ tổ chức bộ máy Kiểm toán Nhà nước.....	81
<i>Hình 2.2:</i>	Sơ đồ tổ chức thực hiện nhiệm vụ của KTNN để trình ý kiến về dự toán NSNN	103

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Kiểm toán Nhà nước (KTNN) Việt Nam ra đời trong công cuộc đổi mới của đất nước và tiến trình cải cách nền hành chính quốc gia, là một cơ quan mới nằm trong cơ cấu tổ chức Nhà nước Việt Nam mà trước đó chưa có tiền thân về tổ chức và tiền lệ về hoạt động. Sự ra đời và phát triển KTNN là một tất yếu khách quan, đánh dấu một bước phát triển mới của hệ thống các công cụ kiểm tra, kiểm soát ở Việt Nam trong điều kiện mới. Việc thành lập cơ quan KTNN khẳng định quyết tâm của Đảng, Nhà nước ta trong việc lập lại trật tự, kỷ cương quản lý nguồn lực tài chính quốc gia; tăng cường tính minh bạch và công khai nền tài chính đất nước; góp phần thực thi dân chủ xã hội và chống tiêu cực, tham nhũng.

Trong giai đoạn đầu mới thành lập, KTNN chủ yếu thực hiện chức năng kiểm toán báo cáo tài chính và kiểm toán tuân thủ; các nhiệm vụ và quyền hạn của KTNN cũng được quy định phù hợp với chức năng kiểm toán báo cáo tài chính và kiểm toán tuân thủ. Từ khi Luật KTNN được ban hành có hiệu lực từ 01/01/2006 và địa vị pháp lý của KTNN được hiến định trong Hiến pháp (Hiến pháp sửa đổi năm 2013 tại Điều 118) KTNN là cơ quan do Quốc hội thành lập, hoạt động độc lập và chỉ tuân theo pháp luật, thực hiện kiểm toán việc quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công đã tạo điều kiện pháp lý cho KTNN mở rộng hoạt động của mình. Ngoài việc nâng cao chất lượng kiểm toán báo cáo tài chính, kiểm toán tuân thủ, KTNN còn đẩy mạnh kiểm toán hoạt động và các hoạt động tiền kiểm như kiểm toán các chuyên đề chuyên sâu, kiểm toán các dự án đầu tư trong quá trình triển khai thực hiện dự án... Đặc biệt điều 15 Luật KTNN quy định KTNN có nhiệm vụ trình ý kiến của KTNN để Quốc hội xem xét, quyết định dự toán ngân sách nhà nước (NSNN), quyết định phân bổ ngân sách trung ương (NSTW), quyết định dự án, công trình quan trọng quốc gia, phê chuẩn quyết toán NSNN; tham gia với Ủy ban kinh tế và ngân sách của Quốc hội (nay là Ủy ban Tài chính ngân sách) và các cơ quan khác của Quốc hội, Chính phủ trong việc xem xét, thẩm tra báo cáo về dự toán NSNN, phương án phân bổ NSTW, phương án điều chỉnh dự toán NSNN, phương án bố trí ngân sách cho dự án,

công trình quan trọng quốc gia do Quốc hội quyết định. Những quy định này là tiền đề để KTNN kiểm toán hiệu quả dự toán NSNN.

Trong những năm gần đây chất lượng dự toán NSNN ngày càng được nâng cao góp phần vào việc nâng cao chất lượng quản lý ngân sách, tạo nên nhiều chuyển biến tích cực trong quản lý thu NSNN và góp phần thay đổi cơ cấu chi theo hướng tích cực. Tuy nhiên dự toán thu, chi NSNN còn khá nhiều hạn chế làm ảnh hưởng đến công tác quản lý, điều hành NSNN, giảm hiệu quả sử dụng ngân sách và chính sách tài khóa.

Những hạn chế trong dự toán NSNN đặt ra nhiệm vụ cho KTNN phải tham gia sâu, rộng vào quá trình lập, thẩm định dự toán NSNN. Với qui định trong Luật KTNN, KTNN đã có đủ căn cứ pháp lý để tiến hành kiểm toán dự toán NSNN và thực tế cho thấy KTNN đã có nhiều đóng góp cho công tác quản lý, điều hành NSNN của các cấp chính quyền và giám sát ngân sách của Quốc hội và Hội đồng nhân dân (HĐND) các cấp, trong đó có việc cung cấp thông tin, tài liệu cho Quốc hội quyết định dự toán NSNN hàng năm. Tuy nhiên, chất lượng kiểm toán dự toán còn bất cập, chưa đáp ứng được yêu cầu do đây là một nhiệm vụ mới chưa có tiền lệ trước đó nên KTNN còn thiếu cả lý luận và kinh nghiệm thực tiễn để kiểm toán dự toán NSNN. Vì vậy, việc nghiên cứu đề tài: ***“Hoàn thiện tổ chức kiểm toán dự toán Ngân sách Nhà nước của Kiểm toán Nhà nước Việt Nam”*** là đòi hỏi cấp bách trước yêu cầu thực tiễn đặt ra cho việc quản lý, điều hành NSNN nói chung và hoạt động của KTNN Việt Nam nói riêng.

2. Mục đích nghiên cứu

Việc nghiên cứu Luận án nhằm thực hiện các mục đích sau:

- Nghiên cứu, làm rõ cơ sở lý luận về tổ chức kiểm toán dự toán NSNN của KTNN; làm rõ vai trò của KTNN trong quá trình lập, thẩm định dự toán NSNN và các yếu tố ảnh hưởng đến việc tổ chức kiểm toán dự toán NSNN;

- Đánh giá thực trạng việc tổ chức kiểm toán dự toán NSNN của KTNN Việt Nam, chỉ rõ những kết quả đạt được, xác định những hạn chế, bất cập cần bổ sung hoàn thiện và nguyên nhân của những hạn chế, bất cập; những kinh nghiệm về kiểm toán dự toán NSNN của cơ quan KTNN của một số nước.